

SZOCIOLÓGIA – SZOCIÁLPEDAGÓGIA SZIGORLAT

TÉTELSOR

1. TÉTEL

(A) A szociológia, mint tudomány. A szociológia módszerei.

A szociológia fogalma, célja, a legfontosabb társtudományok. Szakszociológiák és hazai képviselőik. A hétköznapi és a tudományos megismerés közötti különbség. A szociológiai kutatás felépítése. Minőségi és mennyiségi módszerek összehasonlítása.

Irodalom:

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest 1997. ISBN 963 379 278 9; Fejezetek: 1., 3. (A szociológia, mint tudomány; A szociológia módszertana)

(B) A szociálpedagógia/szociális munka fogalma. A szociális munkához nélkülözhetetlen ismeretek, képességek. A szociális képzések kialakulása Magyarországon.

A szociálpedagógia meghatározása. A szociális munka nemzetközi meghatározása. A szociálpedagógia és szociális munka mint tudomány. A szociálpedagógia és szociális munka viszonya. Ismeretek szélessége és mélysége. Fontosabb képességek.

Irodalom:

Budai István – Csoba Judit – Goldmann Róbert: A szociális képzések magyarországi fejlődésének főbb állomásai. In: *Esély* 2006/2, 49-70.

Hegyesi Gábor – Talyigás Katalin (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata 1. kötet. Általános szociális munka. Szöveggyűjtemény (Lásd *Morales – Sheafor* tanulmányát).

Sárkány Péter: Szociálpedagógiai elméletek. Jel Könyvkiadó, Budapest 2011.

Soós Zsolt: A szociális munka alapjai. Comenius, Pécs 2005.

2. TÉTEL

(A) A szociológia három klasszikusának összehasonlítása: Marx, Durkheim, Weber.

A szociológiai magyarázat fejlődése a társadalmi fizikától a megértő szociológiáig. Konfliktus és harmónia elméletek. Marx formációelmélete. A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme. Az öngyilkosság.

Irodalom:

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest 1997. ISBN 963 379 278 9; Fejezetek: 2. (A szociológia története)

(B) A szociálpedagógiát/szociális munka befolyásoló tényezők és beavatkozási módszerek. A szociálpedagógus szerepe a szabadidős tevékenységek szervezésében.

A szociális munka beavatkozási lehetőségeit befolyásoló fontosabb tényezők részletezése. Direkt és indirekt beavatkozási formák. A szociálpedagógus feladatai az iskolában a szabadidős programok szervezésével kapcsolatosan.

Irodalom:

Sárkány Péter: Szociálpedagógiai elméletek. Jel Könyvkiadó, Budapest 2011

Soós Zsolt: A szociális munka alapjai. Comenius, Pécs 2005

A szabadidő pedagógiai és gyógypedagógiai kérdései. Szöveggyűjtemény. Összeállította: Hoffmann Judit. Comenius Kiadó, Pécs, 1997

3. TÉTEL

(A) A környezetvédelmi kihívás szociológiai vonatkozásai.

A közlekedők problémája. A modern fogyasztói társadalom hibás működése. Az ökológiai lábnyom. A túlnépesedés és a szegénység. Kiűtkeresés az ökológiai válságból.

Irodalom:

Hankiss Elemér: Társadalmi csapdák. Diagnózisok. Magvető Kiadó, Budapest 1983. ISBN 963 – 271 – 917 – 4. 11-73.

Konrad Lorenz: A civilizált emberiség nyolc halálos bűne. Cartaphilus Kiadó, Budapest 2002. ISBN 963 9303 59 3. Fejezetek: I., IV. (Az élő rendszerek strukturális tulajdonságai és működészavarai; Versenyfutás önmagunkkal).

(B) Rendszerszemlélet a szociálpedagógiában/szociális munkában

Humán-ökorendszer (Welsch). Rendszerek elemzése a szociális munkában. Rendszerszemlélet érvényesítése az egyénekkal és családokkal végzett munkában.

Irodalom:

Soós Zsolt: A szociális munka alapjai. Comenius, Pécs 2005

Táncos Éva (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata 2. Kötet: Szociális munka egyénekkal és családokkal- esetmunka. NCSSZI, Budapest 2004 (*Hepworth-Larsen és Zastrow tanulmányai*)

Stang T.: Szociális munka családokkal. In: Kézikönyv szociális munkásoknak. Szerk.: Kozma Judit. Szociális Szakmai Szövetség, Budapest 1998

4. TÉTEL

(A) Demográfia. A világ és Magyarország alapvető népességi trendjei.

A demográfia kérdései. A legfontosabb demográfiai alapadatok: a termékenység, a halandóság és a vándorlás. A demográfiai átmenet. A világ népessége (trendek, földrajzi jellemzők, szociális mintázatok). Magyarország népesedési trendjei a 20. században és napjainkban.

Irodalom:

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest 1997. ISBN 963 379 278 9; Fejezet: 8. (Népesség, népesedés, egészségügyi ellátás)

Demográfiai Portré 2009. (szerk. Spéder Zsolt et al.). KSH Népeségkutató Intézet. Budapest 2009. ISSN 2061 374; Fejezetek: 3., 7., 12. (Gyermekvállalás; Öregedés, A népesség szerkezete és jövője).

(B) A gyermekvédelmi szakellátás specifikumai. A szociálpedagógus szerepkörei a különböző intézményekben.

A szociálpedagógus lehetséges feladatai a szakellátásban. A szociálpedagógus mint nevelő és utógondozó. A szociálpedagógus, mint nevelőszülőtanácsadó. A szakellátásban élő gyermekek problémái.

Irodalom:

Herczog Mária: Gyermekvédelmi kézikönyv. Budapest, 2001. KJK-Kerszöv, 149-273. o.

Fülöpné Andrékó Klára: A nevelőszülőknél élő gyermekek tanulási és magatartási zavarainak kezelési lehetőségei, illetve nehézségei a szakellátásban. Kapocs, 2003. 2. évf. 6. sz. (9. köt.) 46-50. o.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 2. számú melléklete.

5. TÉTEL

(A) A család szociológiája: szerep, funkció, a család, mint kultúrahordozó kiscsoport.

A család kutatásának nehézségei. A családi normarendszer és a társadalmi rétegződés kapcsolata. A család szociológiai kutatásának fontosabb állomásai. A családszociológia magyar kutatói. Poligám és a monogám házasság. A család, rokonság, klán, komaság, kaláka.

Irodalom:

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest 1997. ISBN 963 379 278 9; Fejezet: 11 (Család)
Cseh-Szombathy László: Családszociológiai problémák és módszerek. Gondolat, Budapest 1979. ISBN 963 280 516 X;
Fejezet: 1. (Család meghatározása)

(B) A családsegítés funkciói és feladatai. A szociálpedagógus szerepkörei családgondozóként.

Erőforrások és hiányállapotok a családsegítésben. A cirkuláris és lineáris okság. A családi életciklusok és a Hill-féle modell. A családgondozó feladatai a szociális és a gyermekjóléti alapellátásban.

Irodalom:

Feuer Mária: A családsegítés elmélete és gyakorlata, Akadémiai Kiadó, Bp, 2008.
Dr. Nagyné Schiffer Rita Részfeladatok a szociális problémamegoldásban.
http://humanitizsk.hu/modularis_jegyzetek/nem%20elerhető7_1_schiffer.pdf
Berg, I.K.: Konzultáció sokproblémás családokkal. Csalápterápiás olvasókönyv V. Animula, Bp.1995
A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 2. számú melléklete.

6. TÉTEL

(A) A családformák átalakulása.

Értékek és normák a hagyományos családban: a nemesi család, a parasztcsalád, a polgárcsalád. A hagyományos családformák felbomlása a 20-21. században. Szerepek, szerepkonfliktusok. A kommuna. A szingli jelenség. A katolikus egyház tanítása a család társadalmi szerepéről.

Irodalom:

Demográfiai Portré 2009. (szerk. Spéder Zsolt et al.). KSH Népeségkutató Intézet. Budapest 2009. ISSN 2061 3741;
Fejezetek: 1., 2., 9. (A párkapcsolatok jellegzetességei; Válás; Családszerkezet).
Utasi Ágnes: Feláldozott kapcsolatok. MTA Politikatudományok Intézete, Budapest 2004. ISBN 963 921895 2; Fejezetek: Az individualizálódás és az egyedülálló életformák terjedése (9-15. old.). Törékeny kapcsolatok (125-130).
Családjogi Charta 1980, Osservatore Romano, 1983. november 29. (egyházi dokumentum)

(B) A bántalmazás formái, felismerése. A családon belüli erőszak.

A bántalmazás fogalma. Az elhanyagolás definíciója és típusai. A bántalmazás rizikófaktorai és típusainak főbb jegyei. A serdülőkori krízisek. A szakember feladatai.

Irodalom:

Kuszing Gábor-Wirth Judit- Sproncz Júlia: Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre, NANE Egyesület - PATENT Egyesület In.: <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/mu-fulltext.pdf>
Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátáshoz és kezeléséhez - Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete Budapest, 2006
http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/bantalmazas_kezikonyv_080409.pdf

7. TÉTEL

(A) Az oktatás és a társadalmi egyenlőtlenségek kapcsolata.

A társadalmi egyenlőtlenségeket kutató legjelentősebb szociológusok kutatásai: Colemann, Illich, Berstein. A egyenlőtlenségek típusai a magyar oktatási rendszerben.

Irodalom:

Cs. Czachesz Erzsébet – Radó Péter: Oktatási egyenlőtlenségek és speciális igények – Jelentés a magyar közoktatásról 2003 Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

(B) A köznevelési (közoktatási) törvény ismerete az iskolai szociális munkában. A kisebbségi oktatás formái a közoktatásban.

A hátrányos helyzet definíciója. A kisebbségi oktatást szabályozó miniszteri rendelet. A szociálpedagógus szerepe a szociális problémákból fakadó hátrányok valamint a sajátos nevelési igényből fakadó hátrányok kezelésénél.

A közoktatásról szóló 1993. évi 79. tv és módosításai

A kisebbségi oktatásról szóló 1997. évi 31. sz. miniszteri rendelet

8. TÉTEL

(A) A oktatási mobilitás formái és főbb jellemzői

A magyar oktatási rendszerben az utóbbi évtizedben végbemenő vertikális és horizontális változások bemutatása.

Irodalom:

Andor Mihály – Liskó Ilona: Iskolaválasztás és mobilitás- Iskolakultúra 2000 Budapest

Polónyi István- Tímár János: Tudásgyár vagy papírgyár. Új Mandátum Könyvkiadó, Bp, 2001.

(B) Az iskolai szociális munka modelljei. A szociálpedagógus éves munkaterve.

Az iskolai szociális munka meghatározása, sajátosságai és modelljei (Alderson és Costin). A szociálpedagógus iskolai éves munkaterve összeállításnak metodikai kérdései.

Irodalom:

Máté Zsolt – Személyácz János (szerk.): Az iskolai szociális munka kézikönyve. Indít Közalapítvány, Pécs 2009

9. TÉTEL

(A) A társadalmi egyenlőtlenségek nyílt és rejtett újratermelődése.

A társadalom rétegzettsége. Kaszt, rend, osztály, réteg, státuszcsoport. Zárt és nyílt társadalom. A társadalmi egyenlőtlenségek rejtett újratermelődése. A csere és a rejtett csere fogalma. Pierre Bourdieu tőke elmélete és az iskola szerepe a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődésében.

Irodalom:

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest 1997. ISBN 963 379 278 9; Fejezetek: 5., 7. (Társadalmi szerkezet és rétegződés; Társadalmi mobilitás és vándorlás)

Bourdieu, Pierre: Vagyoni struktúrák és reprodukciós stratégiák. In: Iskola és Társadalom I. (szöveggyűjtemény, válogatta: Meleg Csilla). Pécs 1996. 53-65. ISBN 963641 691 5

(B) A szociálpedagógia kialakulása, irányzatai és fejlődése Magyarországon. A közösség fogalma, a közösségi szociális munka modelljei és lépései.

A magyarországi szociálpedagógia úttörői. Irányzatok és fontosabb képviselőik (Gyermektanulmányozás, nemzetnevelés, Szabadoktatás, Tehetséggondozás). A közösség meghatározása. A közösségi szociális munka gyökerei. A közösségi szociális munka modellezésének lehetőségei.

Irodalom:

Kozma Tamás – Tomasz Gábor (szerk.): Szociálpedagógia. Szöveggyűjtemény. Osiris, Educatio, Budapest 2003

Gosztonyi Géza (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata 3. kötet. Közösségi szociális munka (Szöveggyűjtemény). Budapest (évszám és kiadó nélkül)

Kozma Judit (szerk.) Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, Budapest 2006

10. TÉTEL

(A) Területi egyenlőtlenségek és a kiútkeresés modelljei (Projekt osztály, kultúragazdaság, szövetkezetek)

A területi egyenlőtlenségek logikája: a centrum-periféria és a belső periféria. Szegregáció. Szukcesszió, Dzsentrifikáció. Területi egyenlőtlenségek Magyarországon. Kiútkeresések: globális és lokális rendszerek kölcsönhatásai. A projektalapú feladatmegoldás. A kultúragazdaság és annak konfliktusai. A szövetkezeti gondolat.

Irodalom:

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest 1997.

ISBN 963 379 278 9; Fejezet: 6. (Város és falu)

Kovács Imre: Önkormányzati hatalom, projektelés és az új kormányzás, valamint Nagy Kalmász Ildikó: Stratégiák a kultúra gazdaság felhasználására a Gyimesi-szorosban. In: Bódi Ferenc (szerk.): A területfejlesztés útjai az Európai Unióban. MTA Politikatudományi Intézet, Bp. 2008. ISBN 978 963 7372 58 20.

Hunyadi Attila: A különböző szövetkezeti típusok és a szövetkezeti értékrend kialakulása. In: Szövetkezetek Erdélyben és Európában. (szerk: Somlai Ferenc). Romániai Magyar Közgazdász Társaság, Kolozsvár 2007. ISBN 978 973 0 05034 9; 111-140. old.

(B) A gyermekvédelmi alapellátás rendszere, intézményei, feladatai.

A gyermekvédelmi alapellátás intézményeinek és ellátásainak bemutatása. A szociálpedagógus szerepei a különböző intézményekben

1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védeleméről és gyámügyi igazgatásáról valamint annak módosításai 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

11. TÉTEL

(A) Az új szociális kérdés.

A neoliberalizmus kihívása a jóléti állammal szemben. A kétharmados társadalom. A bizonytalanság és a kockázati társadalom. A munkavállalási formák átalakulása. A sebezhetőség individualizálódása. A jóléti állam negatív hatása az elsődleges szociális hálózatokra. A család szerepének átalakulása. Veszélyeztetett társadalmi csoportok.

Irodalom:

Castel, Robert: A szociális kérdés alakváltozásai. Max Weber Alapítvány – Wesley Zsuzsanna Alapítván – Kávé Kiadó, Budapest 1998. ISBN 963 85744 3 7; Fejezet: 8. Az új szociális kérdés (349-418. old.)

(B) A német szociálpedagógia fontosabb elméleti teljesítményei a XX. században (Hermann Nohl, Klaus Mollenhauer, Hans Thiersch és Burkhard Müller szociálpedagógiája) A szociális szakellátások. (1993. évi III. tv alapján).

Hermann Nohl, Klaus Mollenhauer, Hans Thiersch és Burkhard Müller szociálpedagógiai elméleteinek rövid bemutatása. A szociális szakellátások célja. A szociális munkás szerepkörei a szakellátások területén.

Irodalom:

Sárkány Péter: Szociálpedagógiai elméletek. Jel Könyvkiadó, Budapest 2011

Kozma Tamás – Tomasz Gábor (szerk.): Szociálpedagógia. Szöveggyűjtemény. Osiris, Educatio, Budapest 2003

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény.

12. TÉTEL

(A) A jóléti állam fogalma. A jóléti állam szociálpolitikája. Jóléti tipológiák. A jóléti állam a 21. században.

A jóléti állam kialakulása, létrejöttének okai. A Gosta-Esping Andersen és a Titmus-féle felosztás. A jóléti állam válsága. Jóléti modellek a 21. században.

Irodalom:

Ferge Zsuzsa, Lévai Katalin (szerk) (1991): A jóléti állam. Budapest: T-Twins

Nyilas Mihály (szerk): A jóléti állam a 21. században, HRSZE 2009. 49-79.

Zombori Gyula (1997): A szociálpolitika alapfogalmai. ELTE- Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest 17-40.p.

(B) Értékek és dilemmák a szociális munkában. Etikai kódex. A szociálpedagógus a szociális ellátás egyéb területein (idősek otthona, hajléktalanellátás, egészségügy.)

Értékek jelentősége a szociális munkában. A szociális munka fontosabb szakmai dilemmái (Beavatkozás, értékelés, kontroll és elköteleződés) A szociális munka terepei a szociális ellátás egyéb területein. A szociális munkás feladata a hajléktalanellátásban, az idősek otthonában és az egészségügyben.

Irodalom:

Soós Zsolt: A szociális munka alapjai. Comenius, Pécs 2005.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény.

Földiák András-Kozma Judit: A bentlakásos idősellátásban végzett szociális munka speciális problémái

Nemzetközi szöveggyűjtemény az idősellátásban dolgozó szociális munkások továbbképző kurzusai számára www.modernizacio.hu/old/download.php?id=578

Boda Józsefné-Váradai Józsefné (szerk.): A kórházi szociális munka alapjai A Szociális Munka Alapítvány Kiadványai 7., 1993.

Breitner Péter: A hajléktalanná válás lépcsőfokai. Esély 1999. 1. szám. Esély 2000.1. szám.

A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet

13. TÉTEL

- (A) A szociálpolitika fogalma, különböző megközelítések. A szegénység fogalma, szegénységelméletek. Abszolút és relatív szegénység. A szegénység mérése, szegénységi küszöb. Szegénykultúra. Szegénység és gyermekszegénység Magyarországon.**

A szegénység strukturális és egyéni okai. Létminimum és öregségi nyugdíjminimum. A gyermekszegénység kialakulása és orvoslása hazánkban.

Irodalom:

Babusik Ferenc (2007.): Magyarországi cigányság – strukturális csapda és kirekesztés, Esély 2007/1.

Ferge Zsuzsa (2003): Kétébességű Magyarország. ELTE TáTK, Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék, 2003. 1. füzet.

Peter Townsend: Szegénységelméletek. In.: Ferge Zsuzsa, Lévai Katalin (szerk) (1991): A jóléti állam. Budapest: T-Twins 183-194. o.

Zombori Gyula: A szociálpolitika alapfogalmai. Hirschler Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest, 2001

- (B) Egyéni esetkezelés . A probléma fogalma és a problémamegoldó modell bemutatása. A krízis típusai és a krízisintervenció. Szociálpedagógiai munka a bűncselekményt elkövetők körében.**

Az esetkezelés (case work) meghatározása, fontosabb képviselői és irányzatai. Prevenció és korrekció. Szociális munka a börtönben és a pártfogó felügyelőként.

Irodalom:

Soós Zsolt: A szociális munka alapjai. Comenius Oktató és Kiadó Bt., 2005 2.2 és 2.3. fejezet

Szabó Lajos: A szociális esetmunka kialakulása és elméleti hátterei. Szociális Munka Alapítvány. Budapest 1999.

Csáki Anikó-Mészáros Mercedes: Szociális munka a büntetés-végrehajtásban és az utógondozásban. In.: Esély 2005/2.

14. TÉTEL

- (A) A munkanélküliség fogalma. Munkanélküliség mértéke és típusai Magyarországon. Az álláskereső intézményes ellátása. Pénzbeni ellátások. Közmunka.**

A munkanélküliség mértéke hazánkban. Munkanélküliségi ráta. Álláskeresői járadék, rendszeres szociális segély és foglalkoztatást helyettesítő támogatás. A közmunkaprogram hatása a foglalkoztatási statisztikára.

Irodalom:

Simonyi Ágnes: Aktiválás – foglalkoztatás- és szociálpolitikák eszközeinek és intézményeinek összehangolása a fejlett országokban, Esély 2012/2.

Zombori Gyula (1997): A szociálpolitika alapfogalmai. ELTE- Hirschler Rezső Szociálpolitikai Egyesület,

- (B) Szociális munka csoportokkal. A szociális gondoskodás formái: szociális alapellátások.**

A csoportmunka meghatározása, csoporttípusok és jellemzőik a szociális munkában. A szociális alapellátások feladatai és formái. A szociálpedagógus szerepkörei és feladatai az alapellátásban.

Irodalom:

Hegyesi Gábor – Kozma Judit – Szilvási Léna – Talyigás Katalin (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata 4. kötet: Szociális munka csoportokkal (Szöveggyűjtemény. Budapest, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, 2006;

Kozma Judit (szerk.) Kézikönyv szociális munkásoknak. Budapest, Szociális Szakmai Szövetség, 2006; ISBN 963-060-2040

Pataki Éva: *Szociális munka csoportokkal. Módszertani kézikönyv.* Debreceni Egyetem, 2010; ISBN 978-963-473-4376

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény.